

LİSELERDE KIZ ÖĞRENCİLERİNİN OKULU TERK NEDENLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

REASONS FOR FEMALE STUDENT DROPOUTS FROM HIGH SCHOOLS AND SOLUTION SUGGESTIONS

ПРИЧИНЫ ОСТАВЛЕНИЯ УЧЁБЫ ШКОЛЬНИЦ И ПУТИ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ

Mehmet TEYFUR*
Emine TEYFUR**

ÖZ

Eğitim yaşam boyu devam eden bir olgudur. Yaşamın her döneminde insanlar eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Toplumların gelişmesi eğitilmiş insan gücünün niteliğine bağlıdır. Sağlıklı bir toplum için kadınların eğitimi ayrı bir önem oluşturmaktadır. Kızların ortaöğretime devam etmeleri onların daha üst eğitime olan taleplerini oluşturacaktır. Bu bağlamda kızların okul terki hem eğitim sistemi için hem de sistemin önemli ögesi olan aileler için önemlidir. Ağrı geleneksel yaşam biçiminin, törelerin ve dinin toplumsal yaşamda çok güçlü olduğu bir yerleşim alanıdır. Bununla beraber Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Ağrı birçok göstergede Türkiye'nin en geri kalan illerinden biridir. Toplumsal yaşamın önemli dinamiklerinden biri de kızlardır. Bu kızların neden eğitim sürecini terk ettikleri yalnızca Ağrı için bir sorun değil Türkiye için de önemli bir sorun olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı; okul müdürlerinin görüşlerine göre kız öğrencilerin okulu terk nedenleri ve çözüm önerilerinin neler olduğunu saptamaktır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni esas alınarak yapılmıştır. Görüşme formu ile toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma grubu Ağrı'da bulunan 42 okul müdürüdür. Araştırma bulgularına göre, okul yöneticileri kız çocuklarının okulu terk etme nedeni olarak %45.6'lık değerle sosyo-kültürel faktörleri, %89'u geleneksel aile yapısını, %84'ü ailenin okul ile ilgili algısının değişmesini, %80' ailenin gelir durumunda meydana gelen değişimi, %95'i açık öğretim olanağının olmasını ve %95'i tecrübesiz öğretmen davranışlarını göstermektedirler. Çözüm olarak kız öğrencilerin okuldan ayrılmamaları için yöneticilerin %100'ü, veli görüşmeleri yaptığını belirtmişlerdir.

* **ORCID:** [0000-0001-7573-0241](https://orcid.org/0000-0001-7573-0241), Prof. Dr. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü. teyfur1965@gmail.com

** **ORCID:** [0000-0001-7869-0513](https://orcid.org/0000-0001-7869-0513), Doç. Dr. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, emine.teyfur.deu@gmail.com

Kaynak Gösterim / Citation / Цитата: TEYFUR, M., & TEYFUR, E. (2023). LİSELERDE KIZ ÖĞRENCİLERİNİN OKULU TERK NEDENLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* (60), 157-171. DOI: [10.17498/kdeniz.1375863](https://doi.org/10.17498/kdeniz.1375863)

Anahtar kelimeler: Kız çocuklarının okulu terk nedenleri, kızların ergenlik dönemi sorunları, lisedeki kız öğrencilerinin eğitimi, kızların erken evlilik sorunları, eğitim ortamından kaynaklanan sorunlar, kızların aile ortamlarının sorunları, lise müdürlerinden kaynaklanan terk sorunları

ABSTRACT

Education is a lifelong process and people need it in every period of life. The development of societies depends on the quality of their educated manpower. Women's education has particular importance for a well-functioning society. Girls' attendance at secondary education will create their demand for higher education. In this context, girls' school dropout is important for the education system and for families as important elements of the system. Ağrı is a settlement where traditional lifestyle, customs and religion are very strong in social life. However, according to Turkish Statistical Institute data, Ağrı is among the most underdeveloped cities of Turkey in terms of many indicators. One of the important dynamics of social life is girls. It is considered that why these girls abandon the education process is not only a problem for Ağrı but also an important problem for Turkey. The purpose of the present paper was to determine the reasons for female students leaving schools and the solution suggestions according to the opinions of school principals. The study was conducted based on the Phenomenology Design, which is one of the qualitative research designs. The data collected with the interview forms were analyzed by using the Content Analysis Method. The study group consisted of 42 school principals in Ağrı. According to the findings, school administrators mentioned socio-cultural factors as the reason for girls dropping out of schools with a value of 45.6%, 89% stated the traditional family structure, 84% stated that the family's perception of school had changed, 80% stated that the reason for the dropouts was socio-cultural factors, 95% indicated open education opportunities, and 95% indicated inexperienced teacher behaviors. As a solution, 100% of the administrators recommended to hold parent-teacher meetings to prevent female students from dropping out of school.

Keywords: Reasons for girls dropping out of school, girls' adolescence problems, education of girls in high schools, problems of early marriage of girls, problems that stem from the educational settings, problems of girls' family environment, dropout problems caused by high school principals

АННОТАЦИЯ

Образование, это процесс продолжающееся всю жизнь. Люди нуждаются в образовании на каждом этапе своей жизни. Развитие общества зависит от качества образованной рабочей силы. Женское образование имеет особое значение для здорового общества. Посещение девочками учебные заведения среднего образования, создаст спрос среди девочек на высшее образование. В этом контексте уход девочек из школы влияет как на систему образования, так и на семьях, которые являются важными элементами целой системы. В Агры традиционный образ жизни, обычаи и религия сильно влияют на общественную жизнь. По данным Турецкого статистического института, Агры является одной из самых слабообразованных провинций Турции по многим показателям. Одним из важных элементов социальной жизни являются девушки. Считается, что уход со школы школьниц, является проблемой не только для Агры, но и для Турции. Цель данного исследования, определить причины ухода учениц из школы, выработка предложений по их решению, согласно мнению директоров школ. Исследование проводилось на основе феноменологической модели, одного из качественных исследовательских проектов. Данные, собранные с помощью формы интервью, были проанализированы с использованием метода контент-анализа.

Liselerde Kız Öğrencilerinin Okulu Terk Nedenleri ve Çözüm Önerileri

Согласно результатам исследования, 45,6% администрации всех школ назвали социокультурные факторы причиной ухода девочек из школы, 89% указали на традиционную структуру семьи; 84% заявили, что отношение семьи к школе изменилось; 80% заявили, что причиной ухода стали доходы семей, 95% указывают на заочную возможность учёбы и 95% указывают на поведение неопытных учителей. В качестве решения этой проблемы 100% административных работников заявили, что они проводят родительские собрания, с целью предотвращения отчисления учениц из школы.

Ключевые слова: Причины ухода девочек из школы, проблемы подросткового возраста девочек, обучение девочек в средней школе, проблемы ранних браков девочек; проблемы, возникающие в образовательной среде, проблемы семейного окружения девочек; проблемы, вызванные уровнем образования, директора школ.

GİRİŞ

Dünyada eğitim yoluyla değişime önem vermeyen herhangi bir ülke yoktur. Ülkelerin eğitime yatırım oranları o ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri ve öncelik alanları ile ilgilidir. Okul terkleri nedenleri ülkeden ülkeye değişse bile ülkelerin ortak sorunlarından biridir. Ortaöğretimde kızların okul terki dünyada olduğu gibi Türkiye’de de önemli bir sorun olmaktadır. Her ülkede kızların okulu terk etme nedenlerinin benzer ve farklı boyutlarının olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde okulu terkte ilkokuldan liseye doğru arttığı görülmektedir. Bu açıdan sorun yalnızca ortaöğretim okullarıyla sınırlı değildir. Bu sorun eğitim sisteminin her kademesinde yaşanmaktadır. Lise öğrencilerinin ergenlik çağında olmaları, özellikle bu yaşlarda bu sorunu daha da ciddi hale getirmektedir.

Her insanın amacı eğitim almaktır; Eğitimin ve eğitim kurumlarının bağımsızlığı, eğitilmiş kişilerin bağımsız olarak yetişmelerine ve kendi fikirlerini geliştirmelerine olanak sağlar (Erdoğan, 1997). Toplum olarak her bireyin eğitimini ilerletme özgürlüğüne sahip olduğu bilinmektedir. Ancak pratikte bu o kadar basit değil. Kanunlar kızların okulla gitmelerine ilişkin önemli hükümler içermesine rağmen uygulanmasında da zorluklar barındırmaktadır. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte her alanda önemli tedbirler alınmıştır. En önemli tedbirlerden biri kız çocuklarının eğitimiydi. Geçmişten günümüze filmlerde ve romanlarda ele alınan bu soruna baktığımızda kısa sürede çözülemeyeceğini görüyoruz. Bu sorunun Türkiye'nin az gelişmiş illerinde yaşandığı görülmektedir: Ağrı'nın sosyo ekonomik özellikleri ve gelişmişlik düzeyi nispeten diğer birçok illerden daha zayıftır. Toplumsal gelişmenin yavaş ve zor olduğu yerde sorunların çözümü de zorlaşır.

Okul terki, bireyin, ailesi ve içinde yaşadığı toplum için sosyal ve ekonomik kayıplarla sonuçlanan karmaşık bir olgudur (Çakır ve Çolak, 2019). Okulu bırakma nedenleri altı farklı kategoriye ayrılmıştır. Bunlar öğretmen kaynaklı nedenler, arkadaş kaynaklı nedenler, okulla ilgili nedenler, ailevi nedenler, kişisel ve sosyal nedenlerdir (Taylı, 2008). Okul terkine yol açan bireysel faktörler; okul başarısızlığı, aile ortamı, disiplin sorunları, sosyal uyumsuzluk; okulla ilgili faktörler, öğretim ortamı, öğretmenlerin tutumu, okul yönetiminin tutumu; sosyal faktörler ise aile tutumu, aile yapısı, yakın çevrenin okula ilişkin algısı ve üniversite sınav korkusu olarak sayılabilir (Çakır ve Çolak, 2019). Öğrencilerle ilgili sorunlar okulu bırakmanın temel nedenidir. Bunlar arasında okulda ve derste sıkılma, başarısızlık, çeşitli alışkanlıklar, şiddet, disiplin ve sağlık sorunları yer alıyor. Şu noktayı da unutmamak gerekir; kızların okulu terk etme nedenleri birbirinden bağımsız değildir (Bayhan ve Dalgıç, 2012). Toplum birbirine bağlı unsurlardan oluşur. Toplumu oluşturan unsurlardan birinde meydana gelen bozulma diğer unsurları da etkilemektedir. Şu anda ülkemizin tüm illerinde öğrencilerin karşılaştığı sorunların özellikle sosyal medyanın yaygınlaşması nedeniyle daha da kötüleştiği ve benzer olduğu açıktır.

Kız öğrencilerin eğitime katılımını etkileyen bir diğer faktör ise kültürel özellikler ve toplumsal değerlerde meydana gelen değişimlerdir. Eğitim sürecine ilişkin kültürel fikirler kadar, kadının hak ve sorumluluklarına ilişkin kültürel fikir ve uygulamalar da eğitime katılımı belirleyebilmektedir (Kane, 2004). Ataerkil ve geleneksel toplumsal değerler, kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel kalıplar ve erken evlilik gibi durumlar da özellikle kızların yükseköğretime katılımını engelleyebilmektedir (Doğutaş, 2011). Kız öğrencilerin okulda devamlarının sağlanması için toplumsal farkındalık çok önemlidir. Ağrı'da son yıllarda kız çocuklarının eğitimi konusunda toplumsal farkındalığın arttığı gözlenmektedir. Tüm olumlu değişimlere rağmen Ağrı'nın geleneksel yapısı ve coğrafi özellikleri kızların okula devamını etkilemektedir.

Kadınların eğitim seviyelerinin artırılması, kadının toplumdaki konumunun olumlu değişmesi ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından da önemlidir (Yalın ve diğerleri, 2005). Kadınların eğitiminin toplumsal faydalarına ilişkin literatürde öne çıkan önemli konulardan biri de kadınların eğitim düzeyi ile nüfus büyüklüğü arasındaki ilişkidir. Pek çok çalışma kadınların eğitim düzeyi ile doğurganlık ve çocuk ölümleri arasında ters bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Aynı zamanda kadınların eğitim düzeyinin yüksek olması çocukların sağlığı üzerinde de olumlu etki yapmaktadır (Dünya Bankası, 2011).

Rihani (2006), kızların özellikle ortaöğretime devam etmesinin topluma önemli faydalar sağladığını belirtmektedir. Bu faydaları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

1. Kızların ortaöğretim okullarına gitmesi, ortaöğretim okullarının açılması üzerinde baskı oluşturacak, okul sayısının artırılması ve okula olan mesafenin azaltılması, ebeveynlerin eğitime daha fazla katılımı yoluyla eğitimin kalitesini artıracaktır.

2. Ortaöğretim, öğrencilere demokratik katılımı ve değişimi mümkün kılan, ekonomik fırsatları artıran, şiddet ve suç eğilimlerini önleyen eleştirel düşünme becerilerini kazandırır.

3. Kızların ortaöğretime katılımı çocuk ölümlerini azaltacak, çocukların beslenme ve aşılama oranlarını artıracak, doğum oranlarını düşürecek ve istenmeyen gebelikleri önleyecektir.

4. Ortaöğretim eğitimi düzeyi kızlara sağlık ve hastalık durumunda nasıl davranılacağı konusunda farkındalık kazanmaları için önemli bir pencere sunmaktadır.

5. Kız çocuklarının liseye gitmeleri aynı zamanda gelir düzeylerini artırarak yoksulluğun azaltılmasına da yardımcı olacaktır (Rihani, 2006).

Kızların okulu terkine aile açısından bakıldığında; Bunun nedenleri arasında ebeveynlerin eğitim düzeyi, kardeş sayısı, ayrı veya tek ebeveynli aile, ailenin çok kalabalık olması ve ebeveynlerin okulu bırakıp bırakmaması sayılabilir. Öğrenciyi doğrudan ilgilendiren faktörlere bakacak olursak; okul başarısızlığı, sınıf tekrarı, görev ve sorumlulukları yerine getirememesi, okulda disiplin sorunları, okuldan kaçma sorunları, sigara, alkol, uyuşturucu ve diğer madde bağımlılığı gibi durumlar özetlenebilir. (Özdemir ve ark. 2010).

Eğitim sistemimizde son yıllarda liselerde okula devam eden öğrenci sayısı oldukça yüksek bir artış göstermeye başlamıştır. Bununla birlikte 2012-2013 Eğitim Öğretim yılında itibaren zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ve 4+4+4 kademelere ayrılması ile birlikte okullaşma oranını daha da artırılması hedeflenmiştir. Bu gelişmelerin aksine okulu terk eden lise öğrenci seviyesi %34,8 olarak gerçekleşmiştir (MEB,2014).

Okul terki çeşitli boyutları olan bir kavramdır. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de önemli bir eğitimsel sorundur. Ülkemizde okulu bırakma problemi, yaygın olarak liselerde görülmektedir. Fakat bu sorun sadece liselerle sınırlı değildir. Bu sorun eğitim sisteminin bütün basamaklarının sorunudur. Lisedeki öğrencilerin ergenlik döneminde bulunması sorunun özellikle bu yaşlarda yoğunlaşmasına neden olmaktadır.

Liselerde Kız Öğrencilerinin Okulu Terk Nedenleri ve Çözüm Önerileri

Literatürdeki araştırmaları analiz ettiğimizde okul terkinin yapısal, çevresel ve kişisel faktörlere bağlı karmaşık bir sürecin sonucu olduğunu görüyoruz. Okulu bırakmanın yalnızca öğrencinin bireysel isteğinden kaynaklandığı söylenemez. Öğrenciyi bilinçli bir karar vermeden okuldan ayrılmaya iten nedenler olduğu gibi, okul yönetiminin tutumu, okulun sosyal ve fiziki şartlarından kaynaklanan aksaklıklar ve sorunlar da öğrenciyi okuldan uzaklaştırmaya neden olabilir. Bu durum kişinin kişisel özellikleriyle ilgili olabileceği gibi sosyoekonomik faktörler ve hatta eğitime verilen önem gibi kültürel ve bireysel algılarla da ilgili olabilir (Mau, 1995).

21. yüzyılda vatandaşları için daha iyi yaşam standartları arzulayan ülkeler, toplumlarının refahını artırmak amacıyla ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı öncelik haline getirmişlerdir. (Teyfur, 2007). Gelişmiş ülkeler önceledikleri alanlarda istenilen düzeyi yakalamak için eğitim yatırımlarına büyük önem vermişlerdir. Özellikle günümüzde bir düzeyi yakalamak kadar onu korumakta önemlidir. Bu düzeyin korunmasında uzun yıllar dezavantajlı durumda bulunan kadınların önemli bir katkısının olduğu düşünülmektedir. Buluç'a (2007) göre, eğitim; demokrasi, özgür düşünce, yurttaşlık bilinci, eşitlik, adalet, ulusal kültürün tanınması ve benimsenmesi gibi alanlarda önemli rol oynar.

Tarihsel olarak ele alındığında bir ortaöğretimi tamamlama bazen gençlik için sıradan bir durum olduğu gibi, bazen de değerlendirme ölçütü olmuştur. Terk etme terimi ilk olarak, 1900'lü yılların başlarında kullanılmaya başlanmıştır. 1960'larda okulu terk edenler, çoğunlukla küçük düşürücü koşullar arasında sayılıyordu. Günümüzde de, gençlere özgü olağandışı anormallikler arasında yer almaktadır (Bergeson ve Heuschel, 2003). Okulu bırakma, yapısal, çevresel ve kişisel faktörlerin etkili olduğu karmaşık bir süreç sonunda gerçekleşmektedir. Öğrencinin okulu bırakması; kendi kişisel özellikleriyle ilgili olabileceği gibi, sosyo-ekonomik faktörler ve hatta eğitime verilen önem gibi kültürel ve bireysel algılamalarla da ilgili olabilmektedir (Mau, 1995).

Kız çocuklarının eğitimi oldukça önemlidir, bunun bireysel ve toplumsal kazanımları vardır. Bu kazanımların kadınlar kendilerine güvende hissetmeleri ve toplumsal statülerinin artışı olduğu düşünülmektedir (Erdoğan, 1997). Kimseye bağımlı olmadan yaşamını sürdürebilen ve bilinçli kararlar alabilen kadınlar sosyal eşitliğin sağlanmasında da çok önemli bir rol oynarlar (Aydın ve Aksoy, 2004).

Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber ülkemizin eğitimin her kademesine büyük bir önem verdiği görülmektedir. Özellikle kız çocuklarına dönük olarak pozitif ayrımcılığa gitmiştir. Köy enstitüsü gibi uygulamalarda kızların eğitimine yönelik adımların atıldığı görülmektedir. Günümüzde kız öğrencilerinin okullaşma oranlarının zorunlu eğitim uygulamaları ile beraber önemli düzeye geldiği görülmektedir. Bu olumlu tabloya rağmen çeşitli sebeplerle kızların okullaşmalarının önünde çeşitli engellerin oluştuğu görülmektedir. Adıgüzel'e (2013) göre, kız çocuklarının okullaşmasının önündeki engeller, ailelerin çocuklarını fiziksel koşulları elverişsiz okullara göndermek istememeleri; birçok ailenin ekonomik güçlük içinde olması; ailelerin yetişkin erkekleri ve erkek çocukları kadınlara ve kızlara göre önde tutan geleneksel önyargıları; çocukları çalıştırarak aile gelirine ek katkı sağlama eğilimi; birçok ailenin kızlarının bir an önce evlenmesini eğitmeden daha önemli sayması ve kırsal bölgelerde kadın rol modellerinin nadiren görülmesidir.

Birleşmiş Milletler üye devletleri, kız çocuklarını desteklemek, güçlendirmek ve insan haklarının tam ve etkili bir şekilde yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla 2012 yılında 11 Ekim'i Uluslararası Kız Çocukları Günü olarak belirledi. Birleşmiş Milletler'e göre dünya çapında 15-19 yaş arası her dört kız çocuğundan biri okula gitmiyor. Avrupa Birliği'ne (AB) üye 27 ülkedeki çocuk nüfus oranları incelendiğinde, 2022 yılında AB'deki ortalama çocuk nüfus oranının 0,1 olduğu görülmüştür. Türkiye'de çocuk nüfus oranının AB'ye üye ülkelerden daha yüksek ve 0,5 olduğunu belirtmek gerekir. Çocuk nüfusunu

değerlendirdiğimizde ülkemizde çocuk nüfusunun yüksek olması eğitim sistemi açısından birçok sorun teşkil etmektedir.

2022 TÜİK raporuna göre Türkiye nüfusu 85 milyon 279 bin 553 kişi iken bunun 22 milyon 578 bin 378'ini çocuklar oluşturmaktadır. Çocuk nüfusun %51,3'ünü erkek çocuklar, %48,7'sini kız çocuklar oluşturmaktadır. Bu rapora göre, 16-17 yaş grubunda Ağrı'da evlenen kız çocuklarının sayısı ve oranlarını değerlendirdiğimizde toplam evlenen sayısı 3 833 kişidir. Bunun 387 si 16-17 yaş grubunu oluşturan kızlardan oluşmaktadır. Kızların bu sayısı toplamın yüzde 10,1'ni oluşturmaktadır. Bu yüzdeliğe baktığımızda nasıl bir toplumsal sorun ile karşı karşıya kaldığımız görülmektedir. Bu rakamlardan öteye kayıt dışı bir yüzdeliğin de olduğu düşünülmektedir.

Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı sonuçlarına göre, eğitim kademesi ve cinsiyete göre okul tamamlama oranları incelendiğinde, yıllara göre bir artış gözlenmektedir. İlkokul tamamlama oranı 2016/17 eğitim ve öğretim döneminde %98,3 iken bu oran 2021/22 eğitim ve öğretim döneminde %98,4 oldu. Ortaokul tamamlama oranı 2016/17 eğitim ve öğretim döneminde %88,9 iken bu oran 2021/22 eğitim ve öğretim döneminde %96,4 olmuştur. Ortaöğretim tamamlama oranı ise %62,9'dan %77,9'a yükseldiği görülmektedir. Bu oranların yükselmesinde zorunlu eğitim yaşının yükseltilmesi ve izlenen eğitim politikaların etkili olduğu düşünülmektedir.

Kendini mutlu hissettiğini belirten 13-17 yaş grubundaki kız çocukların oranı %66,5 iken kendini orta seviyede mutlu hisseden aynı yaş grubundaki kız çocukların oranı %29,6, kendini mutsuz hissedenlerin oranı ise %3,9 oldu. Evlenme istatistiklerine göre 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında %7,3 iken bu oran 2022 yılında %2,0'ye düşmüştür. Diğer taraftan, aynı yaş grubunda olan erkek çocukların resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında %0,5 iken bu oran 2022 yılında %0,1 olmuştur.

Türkiye çocuk araştırması sonuçları 2022 raporuna göre okulda kendini garip ve yabancı hissettiğini belirten 13-17 yaş grubundaki çocukların oranı %8,8, okulda kendini dışlanmış hisseden çocukların oranı ve okulda kendini yalnız hissettiğini belirten çocukların oranı %6,8 dir. Okul derslerinin baskısı altında hissettiği belirtilen 6-17 yaş grubundaki erkek çocukların oranı %12,7 iken aynı yaş grubundaki kız çocukların oranı ise %14,1 dir. Sınava iyi hazırlanmış olsa bile kendini çok endişeli hissettiğini belirten 13-17 yaş grubundaki çocukların oranı %50,5 dir. Bu oran aynı yaş grubu erkek çocuklarda %43,9 iken kız çocuklarda %57,6 dır.

TÜİK raporuna göre, 2022 yılında 22 milyon 578 bin 378 çocuk nüfusun içerisinde babası vefat etmiş çocuk sayısının 266 bin 532, annesi vefat etmiş çocuk sayısının 81 bin 420, hem annesi hem babası vefat etmiş çocuk sayısının ise 4 bin 219 kişidir. Tuik'n 2022 yılı araştırma sonuçlarına göre 15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma oranı %18,7 dir. İşgücüne katılma oranı cinsiyete göre incelendiğinde, bu oranın erkek çocuklar için % 27 kız çocuklar için %10 olduğu görülmektedir. Boşanma istatistiklerine göre 2022 yılında boşanan çiftlerin sayısı 180 bin 954 dir. Kesinleşen boşanma davaları sonucunda 180 bin 592 çocuk velayete verildi. Çocukların velayetinin %75,7'sinin anneye, %24,3'ünün ise babaya verildiği görülmektedir. Bu istatistiklere bakıldığında okul terkinin sebeplerine yeni boyutların eklendiği görülmektedir. Parçalanmış aileler çocuklar için yeni sorun alanlarını oluşturmaktadırlar. Bu sorun alanlarından biri de çocukları okulu terk etmeleridir

Bu konuda ülkemizde ve dünyada çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların konunun teorik yapısının dünyada ve ülkemizde ne kadar önemli olduğunu irdelememizde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Wilson'a (1987) göre, okul terkinde aile ve okulun yanı sıra toplumun da rolü vardır. Bazı araştırma bulguları; düşük gelirli toplumlarda oyun alanlarının, parkların, ders dışı

Liselerde Kız Öğrencilerinin Okulu Terk Nedenleri ve Çözüm Önerileri

fırsatların az olması ve olumsuz arkadaşlık ilişkilerin çocukların ve gençlerin gelişimini etkilediğini gösterilmiştir. Clark'a (1992) göre toplumlar, okul sırasında ve sonrasında sağladıkları istihdam olanakları yoluyla okulu bırakma oranlarını etkilemektedir.

Almanya'da genel eğitim sisteminde temel eğitim yeterliliğini almadan okuldan ayrılan 15-17 yaş arası öğrencilerin sayısı eyaletten eyalete önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Almanya'da genel okulu bırakma oranı 7,9 civarındadır. (Reupold ve Tippelt, 2011). Branson, Hofmeyr ve Lam (2014) yaptıkları çalışmada Güney Afrika okullarında sınıf tekrar oranının yüksek olduğunu ve çok az gencin sınıfı başarıyla tamamladığını belirtmişlerdir.

Landis ve Reschly (2010) okul terki çalışmalarında zorunlu okul yaşını yükselten eyaletlerde okulu bırakma oranlarının azaldığına yönelik önemli bulgular elde etmediklerini belirtmişlerdir. Ancak Randolph, Fraser ve Ornthner (2006) yaptıkları çalışmada annenin çalışma durumu ve gelirinin okul terki üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. Başka bir çalışmada Yorgun (2014) okul terkinde en önemli faktörlerin akran etkisi ve akademik başarısızlık olduğunu bulmuştur.

Gonzalez, Salas-Wright, Connell, Jetelina, Clipper ve Businelle (2016) yaptıkları çalışmada nüfusun %114'ünün liseyi tamamlamadığını ve okulu bırakmanın ruh sağlığı sorunları, madde bağımlılığı ve kronik madde bağımlılığı sorunlarıyla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Cabus ve Witte (2015) yaptıkları çalışmada öğrenci devamsızlığı ile okulu bırakmaya karar verdikleri nokta arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu nedenle Amsterdam belediyesine bağlı ortaokul ve liselerde öğrenim gören 12-23 yaş arası öğrencilerin %5'inin okulu bıraktığı gözlemlenmiştir.

Öğülmüş (2013), araştırma bulgularına göre okul terkine etki eden faktörler arasında okula bağlı nedenler (sınıf tekrarı, başarısızlık, devamsızlık), kişisel nedenler (farklı okul tercihi, evlilik, kız-erkek ilişkileri), maddi durum (okul dışında farklı bir işte çalışma), arkadaş etkisi (kötü alışkanlık) ve okula karşı tutum (öğretmenler, dersler, okulu sevmeme) önemli rol oynamaktadır.

Ağrı geleneksel yaşam biçiminin, törelerin ve dinin toplumsal yaşamda çok güçlü olduğu bir yerleşim alanıdır. Ağrı son yıllarda hem yurt içi hem de yurt dışından göç almaktadır. Bununla beraber Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Ağrı mevcut nüfusun iki kat fazlasını da göç vermiş bir ildir. Toplumsal yaşamın önemli dinamiklerinden biri de kadınlardır. Bu günün genç kızı yarının annesidir. Bu kızların neden eğitim sürecini terk ettikleri yalnızca Ağrı için bir sorun değil Türkiye için önemli bir sorun olduğu düşünülmektedir.

Kız çocukların okulu terk etmeleri onların yaşam süreçleri içinde travmalara neden olacaktır. Hem kızlar için hem de toplum için önemli olan bu sorunun irdelenmesi gerekir. Okulu bırakma problemi, çözülmesi gereken önemli eğitsel problemlerden biridir.

Bu araştırmanın amacı; Ağrı'da görev yapan okul müdürlerinin görüşlerine göre kız öğrencilerin okulu terk nedenleri ve çözüm önerilerini saptamaya yöneliktir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Ağrı'da kız çocuklarının okullaşma oranının düşük olmasının nedenleri nelerdir
2. Kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen sosyo-kültürel faktörler nelerdir
3. Kız çocuklarının okulu terk etmelerinde aileden kaynaklanan faktörler nelerdir
4. Kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen ekonomik faktörler nelerdir
5. Kız Çocuklarının Okuldan Ayrılmalarını Etkileyen Kişisel Faktörler nelerdir
6. Kız öğrencilerinin okuldan ayrılmalarını etkileyen okul ile ilgili faktörler nelerdir
7. Ağrı'da kız öğrencilerinin okuldan ayrılmalarını önlemek için okul yöneticilerinin oluşturdukları çözüm yolları nelerdir

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni esas alınarak yapılmıştır. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde sahip olmadığımız olguları aydınlatma amacını taşımaktadır. “Olgu bilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dış vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır.

Verilerin Toplanması

Veriler nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yoluyla toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda kız öğrencilerin okulu terk etmelerine neden olan etkenleri belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Her bir okul müdürü ile yaklaşık 45 dakika süren görüşmeler yapılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Görüşme formu ile toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi yapılarak kategori ve temalar oluşturulmuştur. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramalara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışmanın grubunu, 2022–2023 öğretim yılında Ağırda görev yapan 44 lise müdüründen oluşmaktadır. Çalışma grubuna alınan lise müdürleri amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış yedi sorudan oluşan bir görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme sorularına son şekli verilmeden önce üç alan uzmanının görüşleri doğrultusunda son şekli verilmiştir.

Tablo 1. Ağırda Kız Çocuklarının Okullaşma Oranının Düşük Olmasının Nedenleri

	f	%
Sosyo-Kültürel Faktörler	31	%46
Ekonomik Faktörler	13	%19
Kişisel Faktörler	9	%13
Aile İle İlgili Faktörler	8	%12
Okulla ilgili faktörler	7	%10

Araştırma bulgularına göre okul yöneticileri kız çocuklarının okullulaşma oranının düşük olmasının en önemli nedeni olarak %45.61lik değerle sosyo-kültürel faktörleri göstermektedirler. Sosyo-kültürel faktörleri %19.11lik değerle ekonomik faktörler izlemekte, %13.23lük değerle kişisel faktörler,%11.76lık değerle aile ile ilgili faktörler ve son olarak da %10.29lik değer ile okulla okulla ilgili gösterilmektedir. Dolayısıyla kız çocuklarının okullaşmasında en fazla etkiye sahip faktörün sosyo- kültürel faktörler en az etkiye sahip faktörün ise okulla ilgili faktörler olduğunu söyleyebiliriz.

Liselerde Kız Öğrencilerinin Okulu Terk Nedenleri ve Çözüm Önerileri

Tablo 2. Kız Çocuklarının Okuldan Ayrılmalarını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler

	f	%
Geleneksel Aile Yapısı	39	% 89
Toplumsal Baskı	37	% 84
Sosyal Medyadaki Olaylar	35	% 80
Dinsel Tabular	34	% 77
Akranların olumsuz Davranışları	32	% 72
Toplumun Cinsiyet Algısı	31	% 70
Erken Yaşta Evlilik	23	% 52
Karma Eğitim	19	% 43

Araştırma bulgularına göre, okul yöneticilerinin %89'u geleneksel aile yapısını, %84'ü toplumsal baskıyı, %80'i sosyal medyadaki olayları, %77'si dinsel tabuları, %72'si akranların olumsuz davranışlarını, %70'i toplumun cinsiyet algısını, %52'si erken yaşta ve %43 karma eğitimi kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen sosyo-kültürel faktörler olarak görmekte-dirler

Tablo 3. Kız Çocuklarının Okuldan Ayrılmalarını Etkileyen Aile İle İlgili Faktörler

	f	%
Ailenin Okul İle İlgili Algısının Değişmesi	37	% 84
Ailenin Kızını Evlendirme İsteği	34	% 77
Aile Büyüklerinden Birinin Ölümü	32	% 72
Ailede Abi Baskısı	31	% 70
Ailenin Okul İle İlgili Değer Yargılarının Değişmesi	31	% 70

Araştırma bulgularına göre okul yöneticilerinin %84'ü ailenin okul ile ilgili algısının değişmesini, %77'si ailenin kızını evlendirme isteğini %72'si aile büyüklerinden birinin ölümünü, %70'i ailede abi baskısını %70'i ailenin okul ile ilgili değer yargılarının değişmesini kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen aile ile ilgili faktörler olarak belirtmektedirler

Tablo 4. Kız Çocuklarının Okuldan Ayrılmalarını Etkileyen Ekonomik Faktörler

	f	%
Ailenin Gelir Durumunun Değişmesi	35	% 80
Kızların Ailenin Yaptığı İşe Yardım Etmesi(Özellikle Hayvancılık)	32	% 73
Küçük Kardeşe Bakımı	30	% 68
Çocuk İşçiliği	25	% 57

Araştırma bulgularına göre okul yöneticilerinin %80'ni kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen ekonomik faktörlerin başında ailenin gelir durumunda meydana gelen

değişimi göstermektedir. Okul yöneticilerin %73'ü kızların ailenin yaptığı işe yardım etmesini (özellikle hayvancılık), %68'i küçük kardeş bakımını ve % 57'si ise çocuk işçiliğini göstermektedir.

Tablo 5. Kız Çocuklarının Okuldan Ayrılmalarını Etkileyen Kişisel Faktörler

	f	%
Açık Öğretim İmkânı	42	% 95
Başarısızlık Korkusu	41	% 93
Fiziksel Büyüme Ve Ergenlik	37	% 84
Yaşanmış Kötü Deneyimler	35	% 80
Ailenin Onu Başkaları İle Kıyaslaması	34	% 72
Okumayı Değersiz Görmesi	34	% 72

Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerinin %95'i kişisel faktörler olarak açık öğretim imkânının olmasını %93'ü başarısızlık korkusunu, %84'ü, fiziksel büyüme ve ergenlik dönemini %80'ni yaşanmış kötü deneyimleri, %72'si ailenin onu başkaları ile kıyaslamasını ve %72'si ise okumayı değersiz görmelerini göstermektedir.

Tablo 6. Kız Öğrencilerinin Okuldan Ayrılmalarını Etkileyen Okul İle İlgili Faktörler

	f	%
Tecrübesiz Öğretmen Davranışları	42	% 95
Akademik Yetersizlik	41	% 93
Müfredat Yoğunluğu	39	% 89
İnsan Merkezli Olmayan Disiplin Anlayışı	38	% 86
Erkek Öğrencilerin Olumsuz Davranışları	38	% 86
Ulaşım Sıkıntısı	35	% 80
Güvenlik Sorunu	33	% 75
Okulun Olanaksızlıkları	30	% 68

Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerinin %95'i tecrübesiz öğretmen davranışlarını, %93'ü akademik yetersizliği, %89'u müfredat yoğunluğunu, %86'si insan merkezli olmayan disiplin anlayışını, %86'sı erkek öğrencilerin olumsuz davranışlarını, %80'i ulaşım sıkıntısını, %75'i güvenlik sorununu ve %68'i okulun olanaksızlıklarını kız öğrencilerinin okuldan ayrılmalarını etkileyen okul ile ilgili faktörler olarak görmektedirler

Tablo 7. Ağrıda Kız Öğrencilerinin Okuldan Ayrılmalarını Önlemek İçin Okul Yöneticilerinin Oluşturdıkları Çözüm Yolları

	f	%
Veli Görüşmeleri	44	% 100
Öğrencinin Kendisiyle Görüşme	44	% 100
Taşımali Eğitim İmkânı	42	% 95
Beslenme İmkânı	41	% 93

Liselerde Kız Öğrencilerinin Okulu Terk Nedenleri ve Çözüm Önerileri

Kurumlar Arası İşbirliği	40	% 90
Aile Eğitimleri	39	% 87
Ev Ziyaretleri	39	% 87
Yarın Sizdeyiz Projesi	38	% 86
Okula Kayıtta Kolaylık	35	% 80
Telefonla Görüşme	32	% 73
Herhangi Bir Projemiz Yok	21	% 48

Kız öğrencilerin okuldan ayrılmamaları için yöneticilerin %100'ü, veli görüşmeleri yaptığını, %100 öğrencilerle görüşüğünü, %95'i taşınmalı eğitim imkanı sağladığını, %93'ü beslenme imkanı verdiğini, %93'ü kurumlar arası işbirliği yaptığını, %87'si aile eğitimleri verdiğini, %87'si, ev ziyaretlerini yaptığını, %86'sı yarın sizdeyiz projesi uyguladığını, %80'ni okula kayıta kolaylık sağladığını, %73'ü telefonla ailesi ile görüşme yaptığını ve %48'i ise herhangi bir projelerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Genel olarak baktığımızda günümüzde Türkiye de ilkokul ve ortaokulda okullaşma oranları kızlarda ve erkeklerde birbirine yakındır, bunun sebebi ilkokul ve ortaokulun ucuz olması ve kızların ergenlik çağına girmemiş olmasıdır. Ortaöğretime baktığımız zaman ise fark biraz daha artmakta sebebi üniversiteye hazırlanmanın biraz daha maliyetli olması ve kızların erken yaşta evlendirilmeleri olduğu düşünülmektedir. Bunlara ek olarak kız çocukların okuldan alınmaları ve okula gönderilmemelerinin sebepleri birden fazla faktöre bağlıdır. Bu faktörlerin din, gelenek, erken yaşta evlilik, namus algısı, maddi sebepler, fiziki çevre, çevrenin baskısı olduğu düşünülmektedir.

Okul terki, karmaşık bir sorundur ve bu soruna maruz kalan çocuk sayısı arttıkça karmaşıklık düzeyi de artmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı zaman zaman çeşitli uygulamalarla bu sorunu çözmeye çalışmaktadır. Bu sorunun kız çocuklarına yönelik olması ayrı bir önem oluşturmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığının Haydi Kızlar Okula, Baba Beni Okula Gönder, Yetiştirici Sınıf Uygulaması gibi birtakım girişimlerle okul terkini engellenmeye/ azaltılmaya çalıştığı görülmektedir. Fakat uygulamaya baktığımızda bu çabaların çok önemli düzeyde başarıya ulaşmadığı ifade edilmektedir. Reyes ve Jason'ın (1993) çalışmasına göre de öğrencilerin okuldan memnun olmaması, okulu bırakma riskini artırmaktadır.

Tartışma ve Öneriler

Tartışma araştırmanın alt problemlerine göre yapılmıştır. Ağrı'da kız çocuklarının okullaşma oranının düşük olmasının nedenlerine bakıldığında araştırma bulgularına göre okul yöneticileri kız çocuklarının okullaşma oranının düşük olmasının en önemli nedeni olarak % 45.61 değerle ile sosyo-kültürel faktörleri göstermektedirler. Sosyo-kültürel faktörleri %19.1 ile ekonomik faktörler, %13.23 ile kişisel faktörler, %11.76 ile aileye ilişkin faktörler ve son olarak da %10.29 değer ile okulla ilgili faktörleri göstermektedirler. Dolayısıyla kız çocuklarının okullaşmasında en fazla etkiye sahip faktörün sosyo- kültürel faktörler en az etkiye sahip faktörün ise okulla ilgili faktörler olduğunu söyleyebiliriz. Doğutaş'ın 2011' de Merter'in 2007 ve Şimşek'in 2011'de yaptığı çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Doğutaş'ın (2011) çalışmasına göre, çevre içinde yer alan insanların eğitime bakış açısı, gelir düzeyi, cinsiyet kalıp yargıları ile kültürel değer ve inançları da kız öğrencilerin eğitiminin önünde engeller oluşturabilmektedir. Merter'in (2007) çalışmasına göre, ülkelerin gelişmişlik ve zenginlik düzeyi arttıkça kızların orta ve

yükseköğretimde okullaşma oranları ile kızların eğitimde geçirdikleri sürelerin de arttığını belirlemiştir. Şimşek' göre (2011) okul terklerinde etkili olan en önemli faktör öğretmenlerdir. Öğretmenlerden çok memnun olan lise öğrencilerinin okulu bırakma eğilimi % 11,5 iken, öğretmeninden hiç memnun olmayanlarda bu oran % 26,9'a çıkmaktadır.

Kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen sosyo-kültürel faktörlere ilişkin araştırma bulgularına göre, okul yöneticilerinin %89'u geleneksel aile yapısını, %84'ü toplumsal baskıyı, %80'i sosyal medyadaki olayları, %77'si dinsel tabuları, %72'si akranların olumsuz davranışlarını ve %70'i toplumun cinsiyet algısını, kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen sosyo-kültürel faktörler olarak görmektedirler. Tunç (2009) ve Hoşgör ve Smits (2006) yaptığı çalışmalar kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen sosyo-kültürel faktörlere ilişkin bulguları destekler niteliktedir. Tunç (2009) çalışmasında ailelerin kültürel inanç ve değerlerinden kaynaklanan önyargıların kız çocukların eğitime katılımlarını engellediğini belirlemiştir. Hoşgör ve Smits (2006) ise çalışmalarında sosyo-ekonomik özelliklerin, kültürel faktörlerin, demografik özelliklerin ve coğrafi yapının kız öğrencilerin okullaşma oranlarını etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen aile ile ilgili faktörlerine ilişkin araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerinin %84'ü ailenin okul ile ilgili algısının değişmesini, %77'si ailenin kızını evlendirme isteğini %72'si ve aile büyüklerinden birinin ölümünü, kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen aile ile ilgili faktörler olarak belirtmektedirler.

Karacabey (2016), ailesinin yapısının, maddi ve insan kaynaklarının, terkedilen okulun özelliklerinin ve akranların okul terkinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Şimşek'in (2011) araştırmasına göre, aile ortamından memnuniyet azaldıkça okulu bırakma eğiliminin belirgin biçimde arttığı görülmektedir. Koçtürk, Bilge ve Yüksel (2018) çalışmasına göre, okulu terk etme nedenlerinin ise en çok erken yaşta evlilikten, ders başarısının kötü düzeyde olmasından ve ailesel sorunlardan kaynaklandığı saptanmıştır. Bu çalışmalar aynı zamanda araştırmanın diğer alt problemlere ilişkin sonuçları da destekler niteliktedir.

Kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen ekonomik faktörler ilişkin araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerinin %80'ni kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen ekonomik faktörlerin başında ailenin gelir durumunda meydana gelen değişimi göstermektedir. Okul yöneticilerin %73'ü kızların ailenin yaptığı işe yardım etmesini (özellikle hayvancılık), göstermektedir. Tatar (2016) tarafından yapılan çalışma sonucunda ekonomik durumun, ailenin çocuğun eğitimine gösterdiği ilgi ve desteğin okul terkinde neden olan faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özbaş da (2012) yaptığı çalışmada ailelerin gelir düzeyinin düşük olmasından kaynaklı kız öğrencilerin işgücüne katılması, ev işlerini ve çocuk bakımını üstlenmesi öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkilediğini ve bununla okul terkinin tetiklediğini belirtmektedir. Tatar ve Özbaş'ın araştırma sonuçları çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Kız çocuklarının okuldan ayrılmalarını etkileyen kişisel faktörler ilişkin araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerinin %95'i kişisel faktörler olarak açık öğretim lisesi olanağının olmasını %93'ü başarısızlık korkusunu ve %72'si ise okumayı değersiz görmelerini göstermektedir. Yorgun (2014) okul terkinde sebep olan, akran etkisi ve akademik başarısızlık değişkenlerinin en fazla vurgulanan değişkenler olduğu, ayrıca okul terkinin en fazla dokuzuncu sınıf düzeyinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Dunn, Chambers, ve Rabren, (2004), öğrencilerin okul terkinin etkileyen değişkenler adlı çalışmada öğrenciler okulun kendilerini lise sonrasında hayata hazırlamadığını belirtmişlerdir. Bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Kız öğrencilerinin okuldan ayrılmalarını etkileyen okul ile ilgili faktörler ilişkin araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerinin % 95'i tecrübesiz öğretmen davranışlarını, %

Liselerde Kız Öğrencilerinin Okulu Terk Nedenleri ve Çözüm Önerileri

93'ü akademik yetersizliği, %89'u müfredat yoğunluğunu, % 86'si insan merkezli olmayan disiplin anlayışını, %86'sı erkek öğrencilerin olumsuz davranışlarını, %80'i ulaşım sıkıntısını, %75'i güvenlik sorununu ve %68'i okulun olanaksızlıklarını kız öğrencilerinin okuldan ayrılmalarını etkileyen okul ile ilgili faktörler olarak görmektedirler.

Türk (2019) okul terkinin eşliğinde olduğunu düşündüğü öğrencilerin okul algılarını incelemiş ve öğrencilerin okulu olumsuz olarak hapishane, anlamsız, sıkıcı bir yer olarak tanımladığını gözlemlemiştir. Bayhan ve Dalgıç (2012) araştırma sonucuna göre lise düzeyinde okul terk nedenlerinin akademik başarısızlık, isteksizlik ve okulu sevmemidir. Bakış ve Diğerlerinin (2009) araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin aile, cinsiyet ve bireysel özelliklerinin okul terkinde etkili olduğu gözlenmiştir.

Ağrı'da kız öğrencilerinin okuldan ayrılmalarını önlemek için okul yöneticilerinin oluşturdukları çözüm yollarına ilişkin sonuçlara göre, okul yöneticilerin %100'ü, veli görüşmeleri yaptığını, %100 öğrencilerle görüştüğünü, %95'i taşınabilir eğitim imkanı sağladığını, %93'ü beslenme imkanı verdiğini, %93'ü kurumlar arası işbirliği yaptığını, %87'si aile eğitimleri verdiğini, %87'si, ev ziyaretlerini yaptığını, %86'sı yarın sizdeyiz projesi uyguladığını, %80'ni okula kayıta kolaylık sağladığını, %73'ü telefonla ailesi ile görüşme yaptığını ve %48'i ise herhangi bir projelerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Okulu bırakmak, okuldan ayrılmak ya da okulu terk etmek kişisel bir davranış olduğu için nedenleri de kişiseldir. Nedenleri kişisel olsa da sonuçları hem kişisel hem de toplumsaldır. Kızların okul terkinin önlemek için okul müdürlerin ya da öğretmenlerin iyi niyetli olmaları yetmiyor. Bazen bazı sorunlar herkesi aşabilir. Öğrencinin okulu terk sürecinde mazeret olarak öne sürdüğü sorun ya da sorunlar okul yönetimini ya da aileyi aşabilir. Bunların tek başına çözüm için güçleri yetmeyebilir. Görüşlerine başvurduğumuz okul yöneticilerin önerilerine bakıldığında önemli çözümler ürettikleri görülmektedir. Kısacası okul terkinin önlemek bütünsel olarak ele alınması gereken konulardan biridir. Okul terkinin önleyecek yasal süreçlerin işletilmesi ve sosyal devletin bütün kurumları ile devreye girmesi gerekmektedir.

Öneriler

1. Kız çocuklarının terkinin yoğun bölgelerde görev yapan öğretmenlere ailelere yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
2. Öğretmenler, sosyal faaliyetler düzenleyerek öğrencilerin okula gelmelerini motive edici çalışmalar yapılmalıdır.
3. Anne-baba eğitimine yönelik katkılar sunulmalıdır
4. Öğretmenlerin entegrasyonu için hizmet içi eğitime ağırlık verilmelidir
5. Ekonomik sebeplerle kızlarını okulda alan aileler gerekli sosyal destekler sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2013) Kız Çocuklarının Okullaşma Engelleri ve Çözüm Önerileri (Şanlıurfa Örneği), Ekev Akademi Dergisi Yıl: 17 sayı: 56
- Aydın, G. ve Aksoy, H.H. (2004). Kız çocuklarının eğitimi. Eğitim bilimleri enstitüsü eğitim yönetimi teftişi ekonomisi ve planlaması eğitimde reform dersi ödevi
- Bakış, O. Levent, H. İnel, A. ve Polat, S. (2009). Türkiye'de eğitime erişimin belirleyicileri. Sabancı Üniversitesi, İstanbul.
- Bayhan, G. Dalgıç, G. (2012). Liseyi Terk Eden Öğrencilerin Tecrübelerine Göre Okul Terki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (3) , 107-130

- Bayhan, G. ve Dalgıç, G. (2012). Liseyi Terk Eden Öğrencilerin Tecrübelerine Göre Okul Terki. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Aralık 2012-Özel Sayı / Cilt 13, Sayı 3, 13(3)*, 107–130.
- Branson, N., Hofmeyr, C., & Lam, D. (2014). Progress through school and the determinants of school dropout in South Africa. *Development Southern Africa*, 31(1), 106-126.
- Bergeson, T. and Heuschel, M.A. (2003). helping students finish school. why students drop out and how to help them graduate, of superintendent of public instruction, 1-57 olympia, wa.
- Buluç, B. (2007). Eğitim Amaç ve İşlevleri. Eğitim Bilimine Giriş: editör. Emin karip. Ankara: pegem yayınları.
- Camus, S. J., & De Witte, K. (2015). Does unauthorized school absenteeism accelerates the dropout decision?—Evidence from a Bayesian duration model. *Applied Economics Letters*, 22(4), 266-271.
- Clark, R. L. (1992). *Neighborhood effects on dropping out of school among teenage boys*. Discussion paper. Washington, DC: The Urban Institute
- Çakır, R. ve Çolak, C. (2019). Lise Öğrencilerinin Okul Terki Riskine İlişkin Görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 269–286.
- Doğutaş, A. (2011). An age of democracy and girls education in Turkey: crosscultural and international analysis. *International Review of Turkish Studies* 1 (1), 8-19.
- Dunn, C., Chambers, D., & Rabren, K. (2004). Variables Affecting Students' Decisions to Drop Out of School. *Remedial and Special Education*, 25(5), 314–323.
- Dünya Bankası, (2011). *Dünya Kalkınma Raporu 2012: Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kalkınma*. Washington: The World Bank.
- Erdoğan, M. (1997). Rejim Sorunu. Ankara: Vadi Yayınları
- Gonzalez, J. M. R., Salas-Wright, C. P., Connell, N. M., Jetelina, K. K., Clipper, S. J., & Businelle, M. S. (2016). The long-term effects of school dropout and GED attainment on substance use disorders. *Drug and alcohol dependence*, 158, 60-66.
- Hoşgör, A. G. ve Smits, J. (2006). Effects of family background characteristics on educational participation in Turkey. *International Journal of Educational Development*, 26, 545-560.
- Kane, E. (2004). Girls' Education in Africa. Africa Region The World Bank, Washington: The World Bank
- Karacabey, M. F. & Boyacı, A. (2018). Okulu terk eden ortaöğretim öğrencilerinin okulu terk etme nedenleri ve sosyo-ekonomik profilleri: Şanlıurfa örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24 (2), 247-293.
- Kocabaş, İ. (2004) XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Koçtürk, N., Bilge, F ve Yüksel, F (2018), Erken Yaşta Evlenen Ergenlerin Bireysel ve Ailesel Özellikleri, Okul Terkinin Nedenleri ve Evlilikle İlgili Sorunları , Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 8(50), 1-28.
- Landis, R. N., & Reschly, A. L. (2010). An examination of compulsory school attendance ages and high school dropout and completion. *Educational Policy*
- Mau, W-C. (1995). "Educational Planning And Academic Achievement Of Middle School Students: A Racial And Cultural Comparison." *Journal Of Counseling & Development* c.73, s.5, ss.518-526
- MEB. (2014). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim. www.google.com 22.5.2022
- Merter, F. (2007). Kızların okullaşması açısından bazı Avrupa birliği topluluğu üyesi ülkeler
- Öğülmüş, S. (2013). Ortaöğretimde sınıf tekrarı, okul terk sebepleri ve örgün eğitim dışında kalan çocuklar politika önerileri raporu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı

Liselerde Kız Öğrencilerinin Okulu Terk Nedenleri ve Çözüm Önerileri

- Özbaş, M. (2012). Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden nedenlere ilişkin algıları. *International Journal of New Trends in Arts, Sports and Science Education 1* (4), 60-71.
- Özdemir, S ve Diğerleri (2010) İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okul İklimine İlişkin Algılarını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 38: 213-224
- Reupold, A., & Tippelt, R. (2011). Germany's educational system and the problem of dropouts: Institutional segregation and program diversification. S. Lamb, E. Markussen, R. Teese, N. Sandberg, & J. Polesel içinde, *School dropout and completion* (s. 155-172). New York: Springer.
- Randolph, K. A., Fraser, M. W., & Orthner, D. K. (2006). A strategy for assessing the impact of time-varying family risk factors on high school dropout. *Journal of Family Issues, 27*(7), 933-950.
- Reyes, O. & Jason, L. A. (1993). Pilot study examining factors associated with academic success for Hispanic high school students. *Journal of Youth and Adolescence, 22*, 57-71.
- Rihani, A. M. (2006). Keeping the promise: Five benefits of girls' secondary education. Washington: Academy For Educational Development.
- Şimşek, H(2011) Öğrencilerinde Okulu Bırakma Eğilimi ve Nedenleri *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 1*(2)
- Tatar, Ü. (2016). *Lise düzeyindeki öğrencilerin okul terk nedenlerinin sosyolojik incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Taylı, A. (2008b). Okulu Bırakmanın Önlenmesi ve Önlemeye Yönelik Uygulamalar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 8, Sayı: 1, Yıl: 8, Haziran 2008*, 91-104.
- Teyfur, M. (2007). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık
- Tunç, İ. A. (2009). Kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri Van ili örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 6* (1), 237-269.
- TÜİK (2012). <https://www.tuik.gov.tr>.
- Türk, A. (2019). *Okul terkinin eşiğinde geleceği düşünmek: Sınıf tekrarı yapan öğrencilerin gelecek emelleri ve Asya ülkelerinin karşılaştırılması*. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16*, 221-244.
- Wilson, W. J. (1987). *The truly disadvantaged: The inner city, the underclass, and public policy*. Chicago: The University of Chicago Press
- Yalın, A., Levent, B., Eroğlu, Y. Ç., Cerrah, N. ve Sundur, T. Y. (2005). *Haydi kızlar okula: kız çocuklarının okullulaşmasına destek kampanyası öğretmen el kitabı*. Ankara: UNICEF
- Yorğun, A. (2014). *Lise Öğrencilerinde Okul Terki Riskinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi.